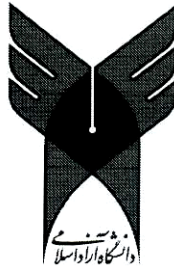

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سازمان پژوهش و فناوری

به نام خدا

نشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه‌ایست جایگاه دانشگاه در امتحان فرهنگی و تمدن بشری، مادانجویان و اعضاء هیات علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تعهد می کنیم:

- ۱- اصل برانست: التزام بر برانست جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و محافظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تعدد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران، پرسنل و پرسنل (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی گروه الهیات

رساله برای دریافت درجه دکتری (Ph.D.)

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

احکام و آثار انجماد انسان در فقه و حقوق ایران با رویکردی

به حقوق آمریکا

استاد راهنما:

دکتر مجید وزیری

استاد مشاور:

دکتر ابراهیم یاقوتی

پژوهشگر:

ندا ستوده روش

تابستان ۱۳۹۹

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم که در تمام مراحل زندگی، مخصوصاً در دوران تحصیل، پشتیبان و

مشوق من بوده‌اند.

تشکر و قدردانی:

بر خود لازم می‌دانم از زحمات بی‌دریغ استادان محترم، جناب آقای دکتر مجید وزیری (استاد راهنما) و جناب آقای دکتر ابراهیم یاقوتی (استاد مشاور) در دوران تحصیل و در کلیه مراحل تدوین رساله، تقدیر و تشکر نمایم.

ندا ستوده روش

تعهد نامه اصالت پایان نامه دکتری

اینجانب ندا ستوده روش دانش آموخته مقطع دکتری تخصصی به شماره دانشجویی ۹۴۰۴۲۱۰۹۸ در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۹۹/۰۶/۱۹ از پایان نامه خود تحت عنوان: احکام و آثار انجماد انسان در فقه و حقوق ایران با رویکردی به حقوق آمریکا با کسب نمره ۵/ ۱۹ و با درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: ندا ستوده روش

تاریخ و امضاء:

۹۹، ۷، ۲

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

(فرم ب)

فرم اطلاعات پایان نامه دکتری تخصصی

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۴۰۷۹۶۲۰۳۰
نام و نام خانوادگی دانشجو: ندا ستوده روش	سال و نیمسال اخذ پایان نامه: نیمسال دوم ۹۸-۹۹
شماره دانشجویی: ۹۴۰۴۲۱۰۹۸	نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر مجید وزیری
تعداد واحد پایان نامه: ۱۸	نام و نام خانوادگی استاد مشاور: دکتر ابراهیم یاقوتی
تاریخ دفاع از پایان نامه: ۱۳۹۹/۰۶/۱۹	نمره پایان نامه به عدد: ۱۹/۵
رشته تحصیلی: الهیات، فقه و مبانی حقوق اسلامی	نمره پایان نامه به حروف: نوزده و پنجم اعشاری
عنوان رساله: احکام و آثار انجماد انسان در فقه و حقوق ایران با رویکردی به حقوق آمریکا	
چکیده پایان نامه: (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج بدست آمده):	
<p>کرایونیک یک نوع محافظت از انسان محسوب می شود. در فرآیند کرایونیک پس از توقف قلب و ریه و قبل از توقف مغز بدن انسان در دمای بسیار پایین (۱۹۶°C-) به حالت انجماد در می آید تا از این طریق امکان جلوگیری از فساد سلول های زنده فراهم شود. در واقع با این فرآیند می توان، بدن انسان را تا زمانی که راه کاردرمانی برای مشکلات و بیماری های خاص پیدا شود حفظ نمود و امکان احیاء را در آینده فراهم کرد. پژوهش حاضر که با روش توصیفی - تحلیلی گردآوری شده است تلاش می کند تا تبیین فرآیند انجماد انسان و بررسی وضعیت حیاتی فرد در هنگام انجماد به بیان احکام و آثار انجماد انسان در فقه و حقوق ایران با رویکردی به حقوق آمریکا بپردازد. یافته ها بیانگر آن است که در هنگام انجماد براساس عرف پزشکی، شخص زنده است و از جهت فقهی می توان گفت؛ چنین شخصی از حیات غیرمستقر برخوردار است و فرد دارای حیات غیرمستقر در حکم مرده فرض می شود. بنابراین آثار حقوقی انجماد با فرض حیات غیرمستقر و موت حکمی بیان شده است. در خصوص مشروعیت یا عدم مشروعیت کرایونیک، دو دیدگاه وجود دارد. قائلین به عدم جواز کرایونیک به آیه «قتل نفس»، «القای در مهلکه» و روایاتی در این زمینه تمسک جسته اند در مقابل عده ای دیگر از فقهاء با استناد به آیات و روایات مختلف از جمله آیه «من احیاء الناس» به جواز فرآیند انجماد، حکم کرده اند که با بررسی ادله به نظر می رسد قول به جواز کرایونیک بیمار لاعلاج از قوت بیشتری برخوردار است. از جهت اخلاقی نیز شاید بتوان گفت؛ از آنجا که کرایونیک براساس اصول اخلاق پزشکی صورت می پذیرد و این اصول سه گانه احترام به اختیار فرد، سودمندی و عدم اضرار و عدالت در مکانب و ایمان الهی خصوصاً مکتب حیات بخش اسلام از پشتوانه محکم تری برخوردار هستند می تواند از این حیث در جوامع انسانی، موجه قلمداد شود. در آمریکا به عنوان یکی از کشورهای پیشگام در این زمینه، قانون خاصی در این خصوص وجود ندارد. البته برخی معتقدند قوانین خاصی به این معنا نیست که هیچ قانونی قابل اعمال بر انجماد نباشد؛ چرا که انجماد با اشخاصی که از لحاظ قانونی مرده محسوب می شوند سروکار دارد و سازمان های سرمایه ای باید به قوانین ناظر به سلامت و بهداشت عمومی و قوانین ناظر به تشریح جسد توجه داشته باشند.</p>	
کلیدواژه ها:	
احکام، آثار، انجماد انسان، کرایونیک، حقوق ایران، حقوق آمریکا	

توجه: ۱- این فرم باید تایید شده تحویل داده شود.

۲- چکیده فوق همان چکیده پایان نامه است.

نام و نام خانوادگی استاد راهنما

تاریخ و امضاء:

فهرست مطالب

چکیده:

فصل اول کلیات و مفهوم‌شناسی	۲
۱-۱- طرح تحقیق	۳
۱-۱-۱- بیان مسأله	۳
۱-۱-۲- ضرورت و اهمیت	۵
۱-۱-۳- اهداف	۵
۱-۱-۳-۱- هدف اصلی	۵
۱-۱-۳-۲- اهداف فرعی	۵
۱-۱-۴- پیشینه تحقیق	۵
۱-۱-۵- سؤالات تحقیق	۶
۱-۱-۵-۱- سؤال اصلی	۶
۱-۱-۵-۲- سؤالات فرعی	۶
۱-۱-۶- فرضیه‌های تحقیق	۷
۱-۱-۶-۱- فرضیه اصلی	۷
۱-۱-۶-۲- فرضیه‌های فرعی	۷
۱-۱-۷- روش تحقیق	۷
۱-۱-۸- ساختار تحقیق	۷
۲-۱- مفهوم‌شناسی	۸
۲-۱-۱- کرایونیک	۸
۲-۱-۱-۱- کرایونیک در لغت	۸
۲-۱-۲- کرایونیک در اصطلاح	۸
۲-۲-۱- مرگ	۸

- ۱-۲-۳-اجل ۸
- ۱-۲-۳-۱-اجل مسمّی ۹
- ۱-۲-۳-۲-اجل معلّق ۹
- ۱-۲-۴-موت حکمی ۱۰
- ۱-۲-۵-موت فرضی ۱۰
- ۱-۲-۶-اقسام انجماد ۱۰
- ۱-۲-۶-۱-انجماد سلول‌ها ۱۰
- ۱-۲-۶-۲-انجماد رویان ۱۱
- ۱-۲-۶-۳-انجماد اندام و بافت‌های بدن ۱۱
- ۱-۲-۶-۴-انجماد جنین ۱۲
- ۱-۲-۶-۵-انجماد حیوان ۱۳
- ۱-۲-۶-۶-انجماد انسان ۱۴
- ۱-۲-۷-اقسام کرایونیک از جهت اغراض ۱۵
- ۱-۲-۸-تاریخچه پیدایش کرایونیک ۱۶
- فصل دوم ماهیت کرایونیک ۱۸**
- ۱-۲-۱-ماهیت کرایونیک ۱۹
- ۱-۲-۲-روش‌های آککور در فرآیند انجماد ۲۳
- ۱-۲-۲-۱-رویه و روش‌های آککور ۲۳
- ۱-۲-۲-۲-مواردی در حمایت از قلب و ریه ۲۳
- ۱-۲-۲-۳-آماده برای انجام کار: «استندبای» ۲۴
- ۱-۲-۲-۴-تثبیت‌کننده ۲۴
- ۱-۲-۲-۵-حمل و نقل ۲۶
- ۱-۲-۲-۶-تزریق کرایوپروتکتیو ۲۷

۲۸.....	۲-۲-۷- خنک شدن
۲۸.....	۲-۲-۸- مراقبت‌های طولانی‌مدت
۲۹.....	۲-۲-۹- مواردی بدون پشتیبانی قلبی ریوی
۳۰.....	۲-۲-۱۰- انجماد بافت مغز
۳۱.....	۲-۲-۱۰-۱- فرآیند انجام نوروپریزرویشن با استفاده از فناوری ویتریفیکیشن
۳۲.....	۲-۳- اهم مفاد قرارداد انجماد
۳۸.....	فصل سوم وضعیت حیاتی انسان منجمد شده
۳۹.....	وضعیت حیاتی انسان منجمد شده
۳۹.....	۳-۱- معنای لغوی مرگ و حیات
۳۹.....	۳-۲- تعریف مرگ از نظر پزشکی
۴۰.....	۳-۲-۱- علائم مرگ ظاهری
۴۱.....	۳-۲-۲- علائم مرگ قطعی
۴۱.....	۳-۳- تعریف حیات از نظر پزشکی
۴۱.....	۳-۳-۱- مراحل حیات
۴۲.....	۳-۳-۱-۱- حیات کامل جسد:
۴۲.....	۳-۳-۱-۲- حیات نباتی مستمر
۴۲.....	۳-۳-۱-۳- حیات عضوی:
۴۲.....	۳-۳-۱-۴- حیات بافتی:
۴۲.....	۳-۳-۱-۵- حیات سلولی:
۴۳.....	۳-۴- حیات و موت در قرآن و روایات
۴۸.....	۳-۵- تشابه مرگ و خواب
۴۹.....	۳-۶- سکره موت
۵۰.....	۳-۷- حقیقت روح

۵۲	۳-۸- حیات و موت از دیدگاه فقهاء
۵۲	۳-۹- انواع حیات و موت در فقه
۵۳	۳-۹-۱- حیات مستقر
۵۵	۳-۹-۲- حیات غیرمستقر
۵۸	۳-۱۰- وضعیت بیمار منجمد از جهت حیات و مرگ
۶۰	فصل چهارم بررسی انجماد انسان از دیدگاه فقهی
۶۱	بررسی انجماد انسان از دیدگاه فقهی
۶۱	۴-۱- ادله عدم جواز کرایونیک
۶۱	۴-۱-۱- کتاب
۶۱	۴-۱-۱-۱- آیه نهی از القاء در مهلکه
۶۴	۴-۱-۱-۲- آیات حرمت قتل نفس
۶۵	۴-۱-۲- روایات
۶۶	۴-۱-۳- خطرپذیری کرایونیک
۶۷	۴-۱-۴- عدم جواز اضرار به خود و دیگران
۶۹	۴-۱-۵- تفویت تکالیف واجب
۶۹	۴-۱-۶- تغییر مفهوم مرگ
۷۰	۴-۱-۷- حیف و میل اندام
۷۰	۴-۲- ادله جواز کرایونیک
۷۰	۴-۲-۱- آیه ۳۲ سوره مائده
۷۱	۴-۲-۲- روایات
۷۳	۴-۲-۳- حدیث لا ضرر و لا ضرار فی الإسلام
۷۳	۴-۲-۴- قاعده نفی عسر و جرح
۷۵	۴-۲-۵- حکم عقل
۷۶	۴-۲-۶- تقدم وجوب حفظ جان در تراحم با احکام دیگر

۷۶.....	۴-۲-۷- جواز اقدامات پزشکی در هنگام ضرورت
۷۷.....	۴-۲-۸- اولویت جواز انجماد نسبت به جواز جدا کردن دستگاه‌های پزشکی زنده نگه دارنده از بیمار
۷۷.....	۴-۳- نظرات فقهای شیعه مذهب
۸۳.....	۴-۴- نظرات فقهای اهل سنت و سایر مذاهب
۹۵.....	فصل پنجم آثار انجماد انسان
۹۶.....	آثار انجماد انسان
۹۶.....	۵-۱- آثار انجماد انسان از منظر فقه و حقوق
۹۶.....	۵-۱-۱- اعمال عبادی
۹۶.....	۵-۱-۲- دیون
۹۷.....	۵-۱-۳- اموال
۹۸.....	۵-۱-۴- قراردادهای جاری
۹۹.....	۵-۱-۵- نکاح
۹۹.....	۵-۱-۶- حضانت فرزندان
۱۰۰.....	۵-۱-۷- بطلان توکیل و انواع نیابت‌ها
۱۰۰.....	۵-۱-۸- جنایت
۱۰۰.....	۵-۲- آثار انجماد انسان با رویکردی به حقوق آمریکا
۱۰۳.....	۵-۲-۱- قانون یکپارچه اهدای تشریحی UNIFORM ANATOMICAL GIFT ACT
۱۰۴.....	۵-۲-۲- حق کنترل بقایای انسانی
۱۰۶.....	۵-۲-۳- اجتناب از کالبدشکافی
۱۰۷.....	۵-۲-۳-۱- اعتراض مذهبی به کالبدشکافی
۱۰۹.....	۵-۲-۴- وصیت‌نامه و دستورالعمل‌های مراقبت بهداشتی
۱۱۱.....	۵-۲-۵- مراسم تشییع جنازه
۱۱۱.....	۵-۲-۶- معیار واحد اعلام مرگ
۱۱۲.....	۵-۲-۷- آئین‌نامه
۱۱۲.....	۵-۲-۸- قانون اهدای تشریحی خارج از آمریکا

- ۱۱۲..... ۵-۲-۸-۱- قانون اهدای تشریحی در ایران
- ۵-۲-۸-۱-۱- قانون پیوند اعضای بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است..... ۱۱۳
- ۵-۲-۸-۱-۲- آیین‌نامه اجرایی قانون پیوند اعضای بیماران فوت شده یا بیمارانی که مرگ مغزی آنان مسلم است..... ۱۱۴
- ۵-۲-۸-۱-۳- کرایونیک و قوانین پیوند اعضا و اهدای جسد در ایران..... ۱۱۶
- ۵-۳- آثار انجماد انسان از منظر اخلاق پزشکی در اسلام..... ۱۱۸
- ۵-۳-۱- اصول اخلاق پزشکی..... ۱۱۸
- ۵-۳-۲- کرایونیک و پابندی به اصول اخلاق پزشکی..... ۱۱۹
- ۵-۳-۳- اصول اخلاق پزشکی از دیدگاه اسلام..... ۱۲۰
- ۵-۳-۳-۱- اصل احترام به اختیار فرد..... ۱۲۰
- ۵-۳-۳-۲- اصل سودمندی و عدم اضرار..... ۱۲۴
- ۵-۳-۳-۳- اصل عدالت..... ۱۲۷
- نتیجه‌گیری..... ۱۳۲
- پیشنهادات..... ۱۳۴
- فهرست منابع و مآخذ..... ۱۳۵
- ۱- منابع فارسی..... ۱۳۶
- الف) کتاب‌ها..... ۱۳۶
- ب) مقالات..... ۱۳۸
- ج) پایان‌نامه..... ۱۳۹
- د) سایر منابع..... ۱۳۹
- ۲- منابع عربی..... ۱۴۰
- پیوست‌ها و ضمائم..... أ
- قرارداد انجماد..... ب

چکیده

کرایونیک یک نوع محافظت از انسان محسوب می‌شود. در فرآیند کرایونیک پس از توقف قلب و ریه و قبل از توقف مغز بدن انسان در دمای بسیار پایین (-196°C) به حالت انجماد در می‌آید تا از این طریق امکان جلوگیری از فساد سلول‌های زنده فراهم شود. در واقع با این فرآیند می‌توان، بدن انسان را تا زمانی که راه کاردرمانی برای مشکلات و بیماری‌های خاص پیدا شود حفظ نمود و امکان احیاء را در آینده فراهم کرد. پژوهش حاضر که با روش توصیفی - تحلیلی گردآوری شده است تلاش می‌کند تا تبیین فرآیند انجماد انسان و بررسی وضعیت حیاتی فرد در هنگام انجماد به بیان احکام و آثار انجماد انسان در فقه و حقوق ایران با رویکردی به حقوق آمریکا بپردازد. یافته‌ها بیانگر آن است که در هنگام انجماد براساس عرف پزشکی، شخص زنده است و از جهت فقهی می‌توان گفت؛ چنین شخصی از حیات غیرمستقر برخوردار است و فرد دارای حیات غیرمستقر در حکم مرده فرض می‌شود. بنابراین آثار حقوقی انجماد با فرض حیات غیرمستقر و موت حکمی بیان شده است. در خصوص مشروعیت یا عدم مشروعیت کرایونیک، دو دیدگاه وجود دارد. قائلین به عدم جواز کرایونیک به آیه «قتل نفس»، «القای در مهلکه» و روایاتی در این زمینه تمسک جسته‌اند در مقابل عده‌ای دیگر از فقهاء با استناد به آیات و روایات مختلف از جمله آیه «من أحياء الناس» به جواز فرآیند انجماد، حکم کرده‌اند که با بررسی ادله به نظر می‌رسد قول به جواز کرایونیک بیمار لاعلاج از قوت بیشتری برخوردار است. از جهت اخلاقی نیز شاید بتوان گفت؛ از آنجا که کرایونیک براساس اصول اخلاق پزشکی صورت می‌پذیرد و این اصول سه‌گانه احترام به اختیار فرد، سودمندی و عدم اضرار و عدالت در مکاتب و ایمان الهی خصوصاً مکتب حیات بخش اسلام از پشتوانه محکم‌تری برخوردار هستند می‌تواند از این حیث در جوامع انسانی، موجه قلمداد شود. در آمریکا به عنوان یکی از کشورهای پیشگام در این زمینه، قانون خاصی در این خصوص وجود ندارد. البته برخی معتقدند قوانین خاص به این معنا نیست که هیچ قانونی قابل اعمال بر انجماد نباشد؛ چرا که انجماد با اشخاصی که از لحاظ قانونی مرده محسوب می‌شوند سروکار دارد و سازمان‌های سرمایه‌یستی باید به قوانین ناظر به سلامت و بهداشت عمومی و قوانین ناظر به تشریح جسد توجه داشته باشند.

کلیدواژگان: احکام، آثار، انجماد انسان، کرایونیک، حقوق ایران، حقوق آمریکا

فصل اول

کلیات و مفهوم‌شناسی

۱-۱- طرح تحقیق

۱-۱-۱- بیان مسأله

در سال‌های اخیر با توجه به پیشرفت روزافزون علوم از جمله علم پزشکی، مسائل مستحدثه گوناگونی مطرح می‌شوند که لازم است فقه اسلامی، همگام با تحولات بوجود آمده، احکام این مسائل را به طور دقیق برای مکلفین بیان نماید. یکی از این شیوه‌ها که در حوزه علم فیزیک و مرتبط با علم پزشکی (فیزیک پزشکی) ابداع شده است کرایونیک می‌باشد. کرایونیک یا همان انجماد، انواع مختلفی دارد از جمله: انجماد سلول‌های (بنیادی، جنسی)، انجماد رویان (انسان یا حیوان)، انجماد جنین (انسان یا حیوان) و انجماد انسان و.... .

کرایونیک (سرمازیستی) یک نوع محافظت از انسان‌ها یا حیوانات در دمای بسیار پایین است به امید اینکه تکنولوژی آینده، آنها را به زندگی بازگرداند. آنچه در حال حاضر به عنوان کرایونیک برای بیماران انجام می‌شود بدین صورت است که وقتی بیمار دچار ایست قلبی شد (در افرادی که مغز آنها آسیب ندیده است) بلافاصله پس از آن پزشکان کرایونیک دست بکار می‌شوند و قبل از آنکه سلول‌های مغز بیمار از بین بروند مغز بیمار را به دستگاهی که خون و اکسیژن را به مغز می‌رساند وصل می‌کنند چرا که بعد از ایست قلبی و قبل از مرگ مغزی، بسیاری از سلول‌های مغز زنده هستند و اگر خون و اکسیژن کافی به آنها نرسد، از بین می‌روند. به دنبال آن، اقدام به انجماد بدن نموده، پروتئین‌ها و سلول‌های بدن در دمای منفی ۱۹۶ درجه سانتی‌گراد، حفظ شده و فاسد نمی‌گردند.

افرادی که در شرکت‌های انجماد مشغول به کار هستند، معتقدند که علم بشر تا صد سال دیگر قادر خواهد بود افراد منجمد شده را به راحتی به زندگی طبیعی بازگرداند. کرایونیک امروزه فقط در کشورهای محدودی از جمله آمریکا و روسیه در حال انجام است و عده‌ای برای این عمل داوطلب شده و برای این کار ثبت‌نام کرده‌اند. اما با توجه به پیشرفت‌های علمی به نظر می‌رسد در آینده‌ای نه چندان دور، شکل گسترده‌ای خواهد یافت. این در حالی است که موسسات مذکور، فعالیت خود را در حدود نیم قرن پیش آغاز کرده‌اند ولی تاکنون اقدامی در جهت روشن شدن احکام فقهی و آثار

حقوقی این موضوع به عمل نیامده است. بنابراین تبیین حکم و آثار مترتب فقہی و حقوقی کرایونیک از مسائل مهمی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

یافته‌ها، بیانگر آن است که دو دیدگاه پیرامون حکم کرایونیک وجود دارد. قائلین به عدم جواز کرایونیک بیمار لاعلاج به ادله‌ای از قبیل؛ آیات نهی از القای در مهلکه (آیه ۱۹۵ سوره بقره)^۱.

و حرمت قتل نفس (آیات ۹۲ و ۹۳ سوره نساء)^۲ استناد نموده و این عمل را مصداق تغییر طبیعت و مفهوم مرگ و حیف و میل اندام دانسته‌اند. اما قائلین به جواز این عمل معتقدند با استناد به ادله‌ای چون آیه ۳۲ سوره مائده^۳ که قرآن کریم، احیای یک نفس را به منزله احیای همه دانسته و با توجه به وجود احادیثی که بر وجوب احیای انسان دلالت دارند و همچنین با توجه به قاعده لاضرر که یکی از قواعد مهم در جایگاه استنباط است و به حکم عقل که کرایونیک، احتمالی عقلانی برای نجات نفس است و با توجه به قاعده تقدیم اهم بر مهم در صورت تراحم نیز می‌توان بر جواز کرایونیک استدلال نمود.

با فرض اینکه قائل به جواز کرایونیک شویم مسأله‌ای که در مرحله اول با آن مواجه هستیم این است که فرد منجمد شده، تابع احکام انسان زنده است یا تابع احکام انسان مرده؟ که بر هریک از این دو فرض، آثار فقہی و حقوقی متفاوتی مترتب می‌شود که در مرحله بعد این آثار در چهار حوزه قابل بررسی است؛ عبادات، معاملات، احوال شخصیه و جزائیات. به عنوان مثال: احکام نماز، همسر، ارث، اموال و دارایی‌ها و جنایت بر چنین شخصی چیست؟

با توجه به مطالب فوق و اینکه این عمل در کشور آمریکا بدون منع قانونی انجام می‌شود ما در این تحقیق به دنبال بررسی احکام و آثار انجماد انسان در فقه اسلامی و نظام حقوقی ایران با رویکردی به

۱- وَ أَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

۲- وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا (۹۲) وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعْنَةُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا. (۹۳)

۳- مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَكُفْرُونَ.

حقوق امریکا هستیم. به عبارت دیگر نگارنده بر آن است که اولاً حکم چنین عملی را در این سه نظام بررسی کند و ثانیاً آثار چنین عملی را در این نظام‌ها مورد تحلیل قرار دهد.

۱-۱-۲- ضرورت و اهمیت

سرمایستی مفهومی نوظهور است. در حال حاضر بیش از چندین هزار نفر در مؤسسات کرایونیک‌ی عضواند و هم اکنون بیش از صدها نفر از بیماران به صورت منجمد شده در این مؤسسات نگهداری می‌شوند و فعالیت این مؤسسات روز به روز در حال گسترش است و افراد با عقد قرارداد جدید و با پرداخت هزینه‌های گزاف به عضویت در این مؤسسات در می‌آیند. نظر به اینکه این موضوع از مسائل مستحدثه است و از آنجا که تاکنون این پدیده از لحاظ احکام و آثار فقهی و حقوقی مخصوصاً با تاکید بر نظام حقوقی امریکا مورد بررسی همه جانبه قرار نگرفته است لذا انجام یک پژوهش که ابعاد مجهول این موضوع را تبیین نماید، ضروری است.

۱-۱-۳- اهداف

۱-۱-۳-۱- هدف اصلی

بررسی احکام و آثار انجماد انسان در فقه و حقوق ایران با رویکردی به حقوق آمریکا.

۱-۱-۳-۲- اهداف فرعی

- ۱- تبیین وضعیت حیاتی انسان منجمد شده
- ۲- تبیین حکم فقهی و حقوقی انجماد انسان
- ۳- تبیین و بررسی آثار انجماد انسان در حوزه عبادات، معاملات، احوال شخصیه و جزائیات

۱-۱-۴- پیشینه تحقیق

در باب تبیین موضوع، کار فقهی - حقوقی خاصی انجام نشده است.

۱-۱-۶- فرضیه‌های تحقیق

۱-۱-۶-۱- فرضیه اصلی

به نظر می‌رسد انجماد انسان از لحاظ فقهی و نظام حقوقی ایران و آمریکا در شرایط خاصی، بلامانع است.

۱-۱-۶-۲- فرضیه‌های فرعی

۱- با توجه به تحلیل مفهومی کرایونیک به نظر می‌رسد انسان منجمد شده از لحاظ وضعیت حیاتی در

حکم انسان زنده باشد.

۲- با توجه به فرضیات فوق به نظر می‌رسد انجماد انسان در حوزه عبادات، معاملات، احوال شخصیه

و جزئیات می‌تواند دارای آثار باشد.

۱-۱-۷- روش تحقیق

روش انجام پژوهش حاضر، توصیفی و تحلیلی با رویکرد تطبیقی می‌باشد و روش گردآوری

اطلاعات این تحقیق به صورت کتابخانه‌ای است. با رجوع به کتب فقهی و حقوقی (داخلی و

خارجی) و قوانین موجود و نیز استفاده از مقالات و اندک پایان‌نامه‌ها.

روش توصیف و تجزیه و تحلیل اطلاعات در این رساله مبتنی بر تحلیل محتوای کیفی می‌باشد.

۱-۱-۸- ساختار تحقیق

مجموعه حاضر در پنج فصل تهیه و تنظیم شده است. در فصل اول به بیان کلیات و مفهوم‌شناسی

کرایونیک پرداخته شده است. فصل دوم به تبیین ماهیت و شرایط انجماد اختصاص دارد. در فصل

سوم وضعیت حیاتی انسان منجمد مورد بحث قرار گرفته است. فصل چهارم به بررسی انجماد انسان

از دیدگاه فقهی در دو بخش می‌پردازد. بخش اول به ادله عدم جواز و جواز کرایونیک اختصاص دارد

و در بخش دوم این فصل استفتائات فقهای شیعه مذهب و سایر مذاهب بیان شده است. در فصل

پنجم، آثار انجماد در سه بخش بررسی شده است. در بخش اول، آثار انجماد انسان در فقه و حقوق